

Nr 82.

Av herrar **Lindström** och **Sjödahl**, om *anslag till avgjutning av hållristningar i landet.*

Sverige äger ett märkligt bestånd av hållristningar. De största områdena finnas i Bohuslän, Norrköpingstrakten och sydvästra Uppland. Bohuslän har de flesta ristningarna. Här äro för närvarande omkring 650 platser kända. De bohusländska ristningarna blevo tidigt uppmärksammade. Under de senaste 150 åren ha de ofta blivt föremål för studium. Härvid hava de stundom även avbildats. Det främsta arbetet på det sistnämnda området är teekningsläraren L. Balzers planschverk över Bohusläns hållristningar, som utkom 1881—91. I detta arbete behandlas cirka 250 ristningslokaler. Balzers teekningar utgöra ett viktigt material trots de stora brister, som vidlåda desamma.

Att avbilda hållristningar har hittills varit förenat med stora svårigheter. Teekning och kopiering, som mest kommit till användning, äro omständliga förfaringssätt. Resultaten präglas för övrigt av undersökarens personliga uppfattning och tolkningsförsök. Avgjutningsförfarandet ger däremot en objektiv bild. Hittills har man vid avgjutningar använt gips eller olika slag av särskilt preparerat papper. Gipsavgjutningar ha givit de bästa resultaten. Men dessa avgjutningar äro ömtåliga och skrymmande och dessutom kostsamma. Ofullständigheten och felaktigheterna i det hittills offentliggjorda hållristningsmaterialet ha sin grund i den bristfälliga tekniska utrustningen och metodiken. Riksantikvarieämbetet har därför sökt att förbättra utbildningsmetoden. Under 1938 ha laboratorie- och fältarbeten utförts i sagda syfte. Det har därvid visat sig att användandet av gummimjolk (latex) tillsatt med magringsmedel ger ett utmärkt resultat. Ämbetet har även anskaffat en särskild apparatur för avgjutningar med ifrågavarande ämne. Denna består av en bensinmotor driven kompressor, som lämnar tryckluft till en sprutpistol. Förfaringssättet i fältet är följande: Hällen göres ren och därefter sprutas gummimjölken på densamma. Efter en kort stund är gummilagret torrt och kan därefter som en elastisk matta avrullas. En sådan avgjutning återger exakt stenyntans alla detaljer och är samtidigt en förträfflig gjutform för framställning av en positiv bild. Avgjutningen är, genom att den kan sammanrullas, föga skrymmande vid transporter och förvaring. Dess vikt är dessutom ringa. Kostnaderna för framställning av gummiavgjutningar äro mindre än vid de tidigare gjorda avgjutningarna.

Samtidigt med experimenten rörande ett nytt avgjutningssätt har ämbetet sökt förbättra fotograferingsmetoden. Det har därvid framgått, att fotografering nattetid i strålkastarljus givit ett tillfredsställande resultat. Kraftkällan har härvid varit den ovannämnda bensinmotorn.

Hållristningarna i Sverige äro föremål för ett internationellt intresse. Under senare år (1935—36) ha t. ex. tyska expeditioner besökt vårt land för att studera ristningarna i Bohuslän, Västergötland och Östergötland och avgjuta och fotografera dem. Tyskarna har gjort gipsavgjutningar. Anledningen till att så-

dana expeditioner utrustas är väl i främsta rummet den, att det svenska hållristningsmaterialet icke är publicerat på ett nöjaktigt sätt.

Den svenska avgjutningsmetoden och det fotograferingssätt, som nu användes, ge oss möjligheter att framställa förstklassiga avbildningar av hållristningarna, ett material som bör bliva av största värde för forskningen, museerna och hembygdsundervisningen.

Under en sommar skulle ett 50-tal av Bohusläns märkligaste ristningslokaler kunna avgjutas och avbildas för en beräknad kostnad av 10,000 kronor.

Då det kan anses vara en angelägen sak att riksantikvarieämbetet får möjlighet att utnyttja detta nya förfaringsätt för reproducering, och då det bör vara ett nationellt intresse att arbetet utföres i svensk regi genom riksantikvarieämbetet, hemställs,

att riksdagen måtte bevilja ett belopp av Tiotusen (10,000) kronor till berörda ändamål.

Stockholm den 21 januari 1939.

Rickard Lindström.

Edgar Sjödahl.
